ANY VI - NÚM. 280 BARCELONA, 22 DE JUNY, 1905

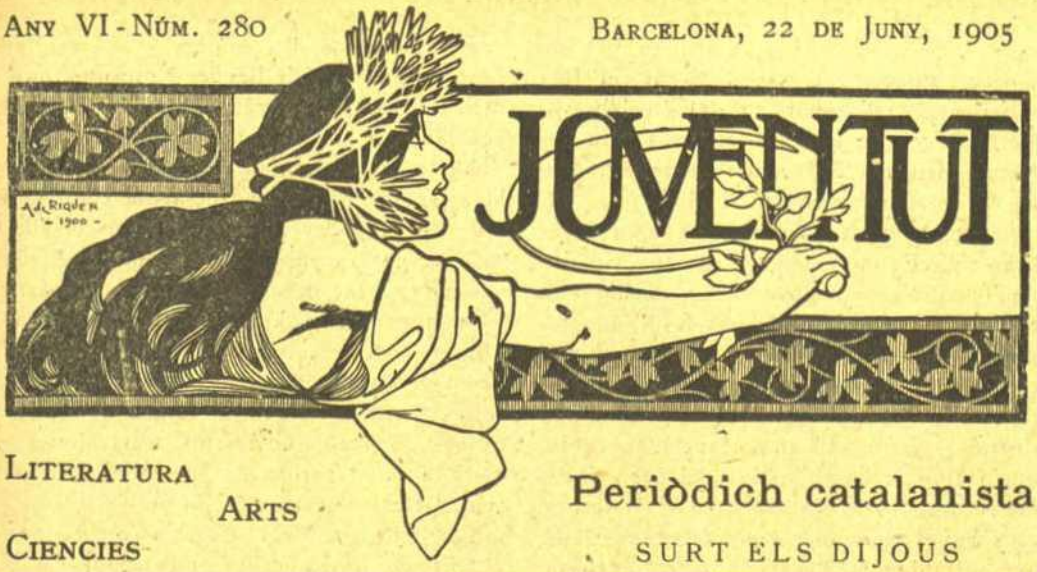

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÈNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Actualitats, per J. Pujol y Brull.—Un «casus belli», per Geroni Zanné.—Clixés de juny, per L. Escardot — Finlandeses: Cantant, per J. Aho, traducció de Benet R. Barrios.—Fruyta, per Francesch Sitjà y Pineda.—Esperanto, per F. Pujulà y Vallès.—La mentida, per Emili Tintorer.—Notes bibliogràfiques, per Oriol Martí.—El Pop de la platja, quadro dramàtich, inspirat en una narració de Gorki (continuació), per August Barbosa.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 7.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 19.

ACTUALITATS

Cada dia estèm pitjor y ens hem de cusir la boca. Y desgraciat del que intenta queixarse o s'atreveix a fer comentaris del seu patir, perque sobre son cap s'hi descarrega'l pes de la injusticia: la lley del més fort que lliga de braços al més feble pera que no pugui moures, y li tapa la boca pera deixarlo sense la propria defensa de la paraula. Y estigues quiet y calla, *catalàn egoista*, perque no tens dret a demanar res, diuen; y tenen la seva part de rahó sense pensarho, perque lo propri no's demana.

A Madrid ens diuen *laboriosos*, y els que porten les regnes del govern s'enteren de que produhim sols per mediació dels investigadors afamats que'ns envien a trampejar, y per les fulles que redacten les comissions d'apremis, y perque'l trevall de Catalunya serveix pera enriquirlos a n'ells y ferlos gras el caldo.

Les manifestacions de vida qu'en el terreny econòmich prenen empenta's deuen únicament a les nostres propries forces, que han de combatre ab tota mena de entrebanchs y escarnis. Y no cal que'ls industrials s'hi arrisquin a anar a Madrid a demanar protecció de cap mena, perque rebràn un des engany; allí no's protegeix sinó als grans artistes de la *cueta*, y això, diguin lo que vulguin, no'ls deixa temps pera res. En un diari vaig llegir l'altre dia'l següent telegrama, que no tradueixo perque en castellà està ab més càràcter: *Madrid, 9 Junio (4'14 tarde). La infanta Isabel ha enviado al Tortero un alfiler de brillantes figurando un puñal, y un billete de 1000 pesetas, por haberle brindado un toro en la corrida de ayer. El empresario de la plaza de toros de Madrid estuvo en el Gobierno civil para organizar una corrida regia en honor de Don Alfonso por haber salido ileso del atentado.* Y ara ve la protecció: *El conde de San Luis le ha ofrecido su apoyo moral y material. La plaza estará adornada.*

Suposo que la *corrida*'s dèu haver efectuat, y que devia resultar *regia* com l'ano-

menava l'empresari, segurament pel fet important d'haverhi d'assistir S. M. el Rey d'Espanya, en honor de qui's celebrava. Vetaqui còm se m'acut que d'una festa d'aquesta mena dedicada a un ministre se'n deuria dir *corrida ministerial*.

Y vetaqui que'l dia de Corpus ha de celebrarse la Festa Nacional Catalana. Suposo que'l nostre senyor governador, devant d'un acte de cultura, enfront d'una festa eminentment civilisadora'ns prestarà també, com el comte de San Luis, son apoyo moral y material, y ab més rahó qu'ell, donchs may una *corrida regia* té tanta importancia, per molta que'n tingui, com l'aplech del prop-vinent dia 22, que ha de realisarse en el Desert de Sarrià *si el tiempo no lo impide*, perque també podria donarse'l cas d'un *xàfech* avans de l'hora anunciada.

La Festa Nacional Catalana es la veritable abraçada de germanor de tots els bons fills de Catalunya. Compreses en una les diverses denominacions desde la derrera Assamblea celebrada per la *Unió Catalanista* a Barcelona, tots els nacionalistes constituhim una gran familia, y la festa de la diada del Corpus serà d'ara en avant el concert harmònich de les aspiracions de Catalunya. Les ombres malehides dels Felip IV, comte d'Olivars y Dalmau de Queralt del 1640, ohiràn les veus de protesta dels catalans d'avuy, que ab el recort viu y la esperança en l'ànima desitgen els temps de llibertat perduda.

J. Pujol y Brull

UN *CASUS BELLI*

Mentres els alegres parisenchs hostatjaven al rey d'Espanya; mentres el bon Mr. Loubet, ab ayres de rey constitucional, acompanyava al descendent dels Bourbons, monarques de França y de Navarra; mentres les elegantissimes dames de París saludaven enternides *au petit Roi;* mentres les bandes militars dels regiments francesos tocaven solemnialment la *Marcha real* y la *Marseillaise;* mentres onejaven abraçades les banderes franceses y espanyoles, allà al Nort, a les fronteres de la *Lorraine* francesa, en plena *Lothringen* germànica, s'hi congriava una nuvolada negra y amenaçadora.

Un ministre de Negocis Estrangers que semblava seriós diplomàtich y ha resultat després un politich lleuger y presumptuós, Mr. Delcassé, ha sigut el pseudo Donner acoblador de la tempesta. Aquest diplomàtich que havia somniat empresses colonials ab orientacions noves; que tenia confiança cega en el poder de Russia, puig considerava la guerra rus-japonesa com un senzill passeig militar dels kossaks que acabaria triomfalment a Tokio; aquest diplomàtich qui ab *l'entente cordiale* ab Anglaterra y la benevolença d'Italia y d'Espanya's creya resoldre a satisfacció propria la qüestió marroquina, de poch que no torba aixelabradament la pau d'Europa. Un pas més, y monsieur Delcassé'ns resulta un petit Alberoni.

Tot ve de que Mr. Delcassé es un germanòfob, però no un germanòfob *tapageur* a lo Boulanger, Déroulede y demés baladrérs del chauvinisme, sinó un germanòfob callat y actiu. Mr. Delcassé, silenciosament, preparava l'isolament d'Alemanya. Preparava la *revanche* ab tot misteri: tenint per aliat a l'Imperi rus amenaçava als alemanys per terra; tenint per amich al govern anglès els contenia per mar. Podia, donchs, resoldre la complicada qüestió del Marroch prescindint en absolut d'Alemanya, nació que no devia èsser cridada a l'arreglament de la temuda qüestió, puig son isolament, segons monsieur Delcassé, la convertia en quantitat *négligeable*.

Però Mr. Delcassé no era més que un ministre de la República francesa, y Guillèm II es l'Emperador d'Alemanya. Sa veu es temuda a Europa. Y han fracassat a més les maniobres politiques del ex-ministre, perque *l'entente* ab Anglaterra no es pas una aliança, y perque'ls russos, els vers aliats de França, han sofert a l'Extrèm-Orient els desastres de Port-Arthur, Mukden y per sobre de tots el de Tsushima.

Aixi Alemanya s'ha trobada més forta que may. *Kaiser Wilhelm*, l'hereu de Hermann, de Frederich II, de Blücher y de Guillèm I, ab una escena tan teatral com habilidosa y politica (el viatge a Tanger), ha desfet els artificiosos *châteaux en Espagne* del malhaurat diplomàtich de la República francesa. Els *châteaux* s'han ensorrat al rebre'l cop que ab son guant de ferro els hi ha donat l'Emperador, qui ab un gest a lo Bismark, el gran

domptador de nacions y d'homes, ha proclamat la hegemonia d'Alemanya en el continent europeu, la imperiosa necessitat d'atèndrela y respectarla.

Moments terribles haurà passat Mr. Rouvier al encarregarse de la presidencia del concell de ministres francesos, moments d'immensa responsabilitat. L'Emperador Guillèm demanava la immediata expulsió d'en Delcassé, la retirada de les tropes franceses situades vora les fronteres d'Alemanya, demanava una conferencia internacional pera la qüestió marroquina, y ell mentres tant omplenava Metz de soldats, menyspreuava l'acort anglo-francès y nomenava princep al seu ministre comte de Bülow, qual politica significa tot lo contrari de la de Mr. Delcassé.

Mr. Rouvier pot recordar les febleses del pobre Olivier qui anà a la guerra *d'un cœur léger*, per allà 1870; y tenint present el formidable exèrcit d'Alemanya, la sòlida preparació d'aquest Estat pera la guerra, la esquadra moderna, forta y homogenia qu'en pochs anys ha construhida, y l'esperit belicós del *Kaiser* qui's daleix per empreses militars, cal que desapareguin ben aviat el *casus belli* y les seves conseqüencies semi-pacifiques de l'horitzó politich d'Europa. Mr. Rouvier pot ferhi molt.

GERONI ZANNÉ

CLIXÉS DE JUNY

Quan el criat d'en Ribes me digué que'l seu amo era al Concurs Hipich y que, donada la urgencia del meu cas, si volia vèurel no'm restava altre remey que anar a trobarli, vaig posarme de mal humor; però, no podent fer de menys y pensant enllestir prou d'hora, prengui un *pessetero* y cap al parch, per entremitj d'aquell burgit de carruatges plens de gent alegra y frèvola, tota mudada...

A l'entorn meu rodola la bona societat barcelonina en luxosos cotxes qu'estotgen dònes hermosament habillades de colors clars, coronades de flors gayes, y de plomatges suaus y ondulants.

A l'Hipich, al Concurs, avuy va a pararshi la gran fira de carn femenina, ab son febrós afany de lluhir, ab ses eternes mentides de goig social, ab son estol d'enveges, gelosies y petiteses.

Dintre aquelles *vallas* de fusta s'hi mercadeja, hi neixen passions, s'hi destrueixen sinceritats. Cavalls y dònes, sembla que tot vagi a preu; tot se *tassa*, tot porta'l desitj de l'adquisició, tot s'exposa.

Els productes més preuats del vici passen ab la insolent independencia que dòna'l diner del *pagano* del moment, amagant els origens nadius sota la esplendidesa del trajo.

Passen enduhentsén la mirada, ensemps plena d'admiració y de rencunia, de les altres dònes, de les que's troben en possessió d'un amo—per dreta lley—mentres marits, germans y fills envegen l'hereu milionari que's dòna'l luxo d'una *euga* (sic) de bona estampa.

La elegancia de la dòna es a primera vista indiscutible; llu sobiranament els diners que costen ses venals caricies. A l'analitich sols alguns detalls li recorden la raça, l'origen, l'ambient hont ha crescut la femella fins qu'en *ella pícara quien picó*... Pel públich es esplèndida, envejable.

. . . . . .

Dintre aquell tancat de fustes, sota'l cel ple de llum, entre les guspires d'or, he cercat quelcòm de pur, quelcòm que'm fes creure encara en l'amor, en sa veritat, en sa vera grandesa, quelcòm que fos el verdader goig del viure... Y me'ls he anat mirant a tots. Elles ab sos estudiats somriures de nina estenen ses amples faldilles clares y sedoses que'ls brodats esllangueixen per demunt de la democràtica sorra, per les rústegues cadires de boga y fusta blanca; els vels clars preserven les pells *encremades*, els llabis acarminats, y aguanten les *veloutines*; y s'assenten ab el bust ben dret, sense blincarse, dintre l'acoraçament de la cotilla. Els ulls cerquen, no l'esguart del ben aymat, sinó l'admiració dels mascles que passen; y diuen la enveja que senten quan no la desperten en les demés dònes.

Y el delicat ambient de primavera'm sembla prostituhit al voltant d'aquell prat d'herbeta falsa, d'aquell riuet de pessebre, d'aquells marges postiços...

En Ribes, al qui comunico mes impres-

sions, se condol de mos tristos anàlisis... Es un optimista en Ribes... un gran optimista y un bon xicot.

—Mira—'m diu,—mira quina familia model: el pare, la mare; les tres filles que ara tot just surten del colegi... El món encara no les ha tocades. Totes quatre semblen flors... ¿No t'adones de l'auriola de puresa que sembla envoltarles?—

Y els veig a tots també, els de la familia model, pendre lloch en un palco buyt, entremitj de dos altres que omplen les rialles y les frases pujades de color d'unes *cocottes* de fama.

Els palcos són xichs; se toquen les espatlles, se barregen els flochs de les dònes, y els que passen agafen els tres grupos dintre una meteixa mirada. Els novells, els forasters, cerquen distincions y no les troben...

En Ribes s'ha proposat convencerm; me plany y'm diu, enduhuentsem més enllà:

—Guayta aquella noya rossa y blanca, vestida de color de rosa. Es la promesa d'aqueix oficial que *corre* ara, y la cosina del baró Tal, que acaba d'entrar en el seu palco. ¿No'l coneixes? Si ara fa poca estona estavem admirant son irreprotxable *parcours*!... Mirat la noya; mira còm sos ulls d'enamorada segueixen el cavall de l'estimat. ¿Veus quin amor més sincer se transparenta en sa bonica cara? Y ell fa mala *carrera*, pobre xicot: està de desgracia. La emoció, segurament... Ah!...—

El cavall s'ha aturat devant de l'obstacle, y sota'l càstich se reblinca, bot, y el genet, nirviós, sacudit d'improvis, cau de cap sobre l'herba...

No ha estat res... el susto; s'alça, munta, molt pàlit, y's retira sens endreçar ni una mirada al palco de la promesa.

Al costat d'aquesta vermelleja cruament la casaca de l'afortunat baró. La noya està sofocada. El cosinet li parla a cau d'orella, y ab un somriure ella amaga sa cara transparent dintre una hermosa toya de roses y gardenies que han posat en ses mans..

Penso en l'amor y... passèm de llarch ab en Ribes, que sembla voler excusarse...

—Es tan criatura... No té experiencia de la vida.—

Y'm mostra un home jove encara, d'aspecte simpàtich y seriós. Son esguart clar, hont llu la inteligencia, sembla portar el segell d'una tristesa fonda. Son tipo m'interessa, y el vaig observant.

—Es un amich meu—me diu en Ribes. —Aquest es un sincer. La seva historia'ns oferiria l'estudi d'un amor com ja no'n corren avuy. Estima a una dòna que li ha sacrificat la seva vida donantli tot, fins son bon nom, fins son titul d'esposa sense taca, fins sa patria, que ha deixat per ell ab una posició social envejable. Tot ho trencà per son amor.

—¿Y ell? ¿La estima molt, dius?

—Oh, si la estima! Imaginat! Viu solter entre sos pares y germans; no ha pensat encara en casarse malgrat les bones proporcions que ha tingut...

—Ensenyam la dòna que l'estima: vull vèurela.

—Cal ella no hi ve may a diversions d'aquestes. Fa una vida retiradissima, lluny de tot y de tots, pensant sols en ell, en el ben aymat, sentintse reviure quan el té a la vora puig sa salut no es gayre bona. Ah! Aquest si que pot dir qu'es feliç, y que haurà fruhit de l'amor complert!...—

En Ribes va entusiasmantse, y prosegueix sa tasca de treurem «els mals fiblons de la pensa», com diu ell.

—Aquesta dòna tota vestida de blanch de cap a peus, sota una ombrel·la pintada de lliris grochs, miratela. També es una naturalesa exquisida... Es aqui contra sa voluntat, de segur. També estima plenament, completament, ab la passió y l'esclat d'una posta ardenta y vibrant de colors y encisos... Es una curiosa novela la seva, que't contaré algún dia qu'estiguis més d'humor... Miratela bé... El seu cos de fada es aqui, mes la seva ànima que n'es de lluny d'aquests llochs!..

—¿Y ell?...

—Es a l'estranger, malalt, en un sanatori... —

Ens interromp un moviment de la gentada que'ns volta y's gira tota cap a un indret.

Ab sa companya estrangera, d'aspecte sever, s'atança la hermosa euga de luxo, la dòna de plaher que avuy sembla la regina de la festa per sos guarniments.

Insensiblement me giro vers l'home dels ulls tristos, el sincer, l'estimat, y veig còm

l'esguart li brilla al pas de la femella, a la que sembla despullar de ses gales. S'acosta ben a la vora, el verascop als dits... Ja està!

El clixé cau al costat d'altres hont hi resta fixat el recort de grupos femenins encisadors.

Tot això també ho ha vist en Ribes, que sembla atuhit.

He rigut, mes que trista era ma rialla! Semblava un plor. Girant la esquena a l'optimista, he sortit d'aquell cau de mentides. Al passar he tornat a veure encara'ls ulls del sincer brillar de luxuria a frech de les dònes, y he sentit la veu suau de la dama enamorada dir a ses amigues:

—Si conegués a n'aqueix jove, li demanaria una de les fotografies que ha fet de la Conxa (fins el nom sabia). Quina *toilette* porta!... Diu qu'en B*** les hi fa enviar d'Anglaterra... Però m'hi he fixat ben bé, y me la farè copiar per Mme. Violet. —

. . . . . .

Me'n he anat lluny, lluny, seguit d'en Ribes, fugint de la vila, pujant entremitj de la gentada que nostra Barcelona vessa a les festes per les grans vies dels afores.

Al peu de la serra, alla hont acaben els sorollosos tramvies, ens hem internat per un corriol pedregós vorejat d'esbarzerars en plena florida.

En Ribes y jo callavem. El sol se'n anava a la posta, y pel nostre costat baixaven alegres colles de canalla, les galtes roges, els ulls alegres, la cançó als llabis, ab feixos de ginesta a la esquena, mal engiponada la roba nèta del mati.

—Quina olor de Corpus! — fa una dòna que'ns passa pel costat.

El corriol se bada al peu meteix de la serralada coberta de pins, sobre una petita vall hermosissima, flayrosa, tota daurada. ¿Qui ho diu que l'or manca en la nostra terra? Si n'hi ha per tot, aqui! Si se'n cull a dojo! Or a dalt, en els raigs esplendorosos, or en el vellut de les pinedes que la posta tornasola, or en les ginesteres... or en profusió, y tothòm ne cull d'aqueix or sens aliatge, fill purissim de la natura, fi, delicat, olorós. Cada bri de ginestera'n porta un grapadet, y les mates ne són curulles. Es un or qu'encensa la terra, y naixent d'ella se'n puja al cel, tornantme un poch de pau a la pensa y desplegant mon ànima de l'arraulíment en que estava.

Y a plens pulmons ens assadollèm d'aquella flayre benfactora, d'aquell ayre perfumat y sanitós. Torno a creure en quelcòm de bo, veyent al nostre poble trevallador, menestral, nèt y arranjat, tot polit, escampat ab ses cançons per la montanya com un aixàm d'abelles.

Tots circulen entre les mates d'or, fent poms de ginesta, y riuen, y's criden, y la gent jova y vella s'esvalota ab franca alegria.

Veig a prop nostre una noya pobrement vestida que tota s'afanya per acabar una gentil toya composta de graminies finissimes, de roselles y de brots de ginesta. De tant en tant estira'l braç ab el pom, y decanta'l cap pera *veure l'efecte* de la seva obra. N'està contenta. Lliga la toya y se'n va montanya avall tot cantant, ab altres companyes, una tonada popular.

La nostra gent ha sortit avuy al afores *per la ginesta*: massa que ho diu aquell relluhir d'estisores y ganivets; y avuy, quàntes casetes pobres, quànts pisets humils de trevalladors faràn *olor de Corpus*, aqueixa bona olos típica de la nostra terra per la diada de l'Ascensió, exquisida flayre feta d'una condensació d'espurnes de sol, de perfúm de flors boscanes, d'encens y de cançons de primavera!...

Y riurà la nota d'or en la llar catalana del trevallador, d'aquest or no prostituhit, ab el que sols se compra la vera alegria.

En Ribes y jo pugèm montanya amunt y ens assentèm en la pineda, vorers del camí per hont devalla la gent.

Ab un «bones tardes» atrayent se'n tornen les abelles altre cop vers el rusch, el gran rusch que a nostres peus mostra sa massa feixuga y en apariencia quieta, sa soperba y pesanta llosa de pedres y marbres, estesa com un tapiç de colors esmortuhits al llindar d'aquell mar admirable que tanca l'horitzó.

D'allí dalt veig una taca que verdeja foscament al nostres peus, ab una espurna d'or al demunt. Es el parch. Y deseguida enlayro'ls ulls. El cel es blau, ben blau y daurat, y el sol s'amaga completament, deixant a dalt una llum serena, y abaix una pau més serena encara.

Sento qu'en Ribes me toca'l braç, senyalantme una silueta que baixa pel camí. Es una dòna, una dama senzillament vestida ab un trajo fosch que amotlla'ls contorns d'un cos de deesa. Un sombrero de palla, llis, sense flochs, envoltat d'un vel de punta blanca que ha sigut alçat com pera poder respirar millor y fruhir del planorama, cobreix son cap bru y son rostre fi, pàlit, inteligent, de mirada trista. Camina lentament duhent també son feig de ginesta del que'n pengen eures y esparragueres en escayents garlandes.

En Ribes, a la orella,'m diu:

—Ves si es casualitat!... Ves quin incert!... ¿No volies conèixer la dòna de qui t'he parlat, la *querida* del meu amich? Es aquesta!—

Mirantme aquella dòna que se'ns apropa ab un posat senyoril, ple de distinció y noblesa,'m semblà que'l qualificatiu que li ha donat en Ribes es un insult.

Camina còm encantada y va sola, tal volta pensant en l'estimat, mentres ell... allà baix...

Passa pel devant nostre, y a son pas m'alço y'm descobreixo. En Ribes me guayta admirat, mes son bon cor m'ha comprès, y estrenyentme la mà'm diu, un xich commogut:

—No puch esperarme més. Se fa tart y me'n vaig derrera d'ella, per si li passés quelcòm. Pel corriol hi baixa tanta jovenalla alegre, y una senyora sola... Adeu.—

Cau la vesprada. Mandrosament passen de cap a ponent legions de núvols flonjos, d'un blanch irisat, com gegantins òpals; les orenetes xisclen, y canten les campanes la oració que fineix el dia...

Alegres crits d'infants m'envolten.

Són els meus fills, que m'esperaven per aquelles pinedes: els meus fills y sa mare. Els petits duhen les galtes roges y els ulls brillants com pedreria; llurs boques semblen roses badades, y'm besen ab petons que són frescos y flayren bo. Els caps esbullats y les cametes plenes d'esgarrinxades se mouen alegrement.

Quin halè de primavera'm duen els meus petits! Fins la mare avuy sembla que no està tan pàlida. A l'indret del pit, demunt son trist y sever vestit negre, hi veig tres floretes morades d'escardot, fines com bolves de seda.

Y anèm plegats baixant la montanya, seguint el vol dels petits que van y vénen, y corren y riuen, y semblen gegantines papallones blanques per aquell camp d'or que's va buydant d'abelles.

Mes l'esguart de la mare se'n va cap a la silueta del Montjuich, aquella montanya derrera de quina hi ha una vila d'eterna pau... Y's neguen sos ulls clars, recordant...

Allà, en la quietosa via, de cara al mar, sota una llosa de marbre voltada d'eures y xiprers, allà se'n va l'esperit de la mare.

Allà hi fa sa derrera dormida la filla adorada, el front de neu voltat de blanques margarides, un somris divi als llabis, com un adeu que donà a la vida, plegant ses ales demunt de son bonich cos de verge aponcellada.

Estrenyo'l braç de ma companya benvolguda y li mostro'ls altres, els que'ns resten, els que canten y garlen y riuen y són un esplet de sanitosa vida... Y sota'ls petons dels petits que flayren bo l'encens de la terra y la pau d'aquella hora, la mare retroba son motiu de viure, y va baixant la montanya reconfortada, resignada.

Ab el de la mare també mon recort se'n ha anat cap al lloch hont reposa'l bell àngel perdut, la hermosa poncella cayguda del roser avans d'esclatar, y en el fons, fons de la meva ànima, penso que millor està allí la nostra filla, que no pas errant sola y trista ab un amor mal pagat, per aquelles ginesteres, sota aquells pins...

Ella se'n va anar avans de conèixer el primer desengany de l'amor, en plena llum, en plena creencia, en plena fe, en ple perfúm de primavera y d'esperança, y piadosament, ab una resignació infinita, dich a poch a poch, com si pogués sentirme:

—Dorm en pau, filla meva, puig la vida no es feta pera tothòm, y dels amors n'has fruhit plenament el millor, el que no du cap desengany: l'amor de ta mare.—

L. Escardot

FINLANDESES

CANTANT

Laulaen.

ANTANT fan llur niu els aucells, quan l'estiu s'acosta; cantant porten les broces a la nova estada. Tremola'l brancatge de les salzeredes, y en les rives també's revelen en cançons els plers del trevall.

Y el vianant, al escoltar els dolços sons que vibraven enlayre, creya que sols per passatemps saltironaven els aucells d'una branca a l'altra.

Cert qu'era la temporada de més trevall, y ab prou feynes els quedava temps pera'l necessari repòs durant la curta nit d'estiu.

Quan el niu fou fet, el cant dels aucells parà, y la femella, plena de satisfacció en son mutisme, amagava sota son pit ardorós el fruyt de les seves joyes, mentres son marit li deixava les estovalles plenes. Y tal era llur emoció, tan intensa, que res podien dirse per medi del cant.

Però'l niu fou malmès. Els ous caygueren a terra y's trencaren contra les pedres.

Emperó ella no s'ajocà sobre la branca pera ensopirse en sa tristor, ni pera queixarse de la seva disort.

No: tot d'una començà a bastir un altre niu, y ella y son estimat deixaren ohir novament llur cant de trevall.

Y era tan sublim el cant que feren sentir, tan melodiós, que tots els aucells s'aturaren a escoltar, y tots volaren en llur ajuda plens de joya, y portaren llur bri al lloch del niu esfondrat. Sabien que l'estiu era passat, mes creyen per instants veures sobtats per una halenada de primavera.

Y els aucells anaren refilant fins veure'l niu bastit novament; y aleshores la femella amagà per segona volta sota son pit el fruyt de ses alegries.

—

També tu, Finlandia, t'has despertat cantant del somni d'una centuria. Els grans cantayres de les runes t'entonaren llurs melodies a cau d'orella, oh ma Patria, y les cançons antigues dels avis t'esparpillaren els ulls ensonyats.

Y el jovent anava d'una vila a l'altra, repetintles. Haurieu dit qu'era per divertiment que cantaven, mes no ho era, no. Ells duyen les pedres pera'ls fonaments de nostra Casa Payral; ells recullien les presentalles pera l'altar de la Patria.

Les parets s'aixecaren, la teulada les cobrí... Prompte la bandera del pervindre onejà en les teulades de milions de casals.

El niu de Finlandia's desfèu y s'esfondrà... Mes encara no era ben trocejat, y ja en totes les encontrades de la Patria novament retrunyien els cants de trevall.

L'estol dels cantayres de Finlandia (1) jo l'he vist sorgir; jo he vist créixer a les jovenetes y als joves lluhint les gorres blanques d'estudiant; jo'ls he vist anarsen pels indrets més llunyans. Sona'l cant en les grans sales, y retruny en les portes de les barraques més pobres: el resò du la resposta.

Cantant es com nosaltres volèm esbargir les boyres del desert; cantant volèm vestir els erms ab el vert de la esperança; cantant volèm fondre'l glaç dels nostres pits; cantant anèm a encunyar en les monedes les nostres runes.

Cantant, oh Patria meva, volèm bastir de nou ton niu esfondrat!

J. AHO

Traducció de BENET R. BARRIOS.

(1) Se refereix als estudiants d'abdós sexes de la Universitat de Finlandia, que durant les vacacions realisaven excursions, endreçaven continues prèdiques al poble y reanimaven, valentse del cant, l'esperit patriòtich de vilatans y pagesos, ja que havíen sigut sospesos els principals periòdichs nacionalistes.

FRUYTA

LES POMES

Les pomes somriuen d'un cayent tan fi,
que temta les mans y els ulls se'n emporta...
y es la seva olor tan graciosa y forta,
que'n resta encisat qui la pot fruhî.

Oh quín bell quefer l'anarne a cullî
per qui al seu amor en companya porta!
Vora'l pomeró, la joya de l'horta,
quíns jolius esplays s'hi solen tenî!...

Y quan ve l'hivern que les verdors moren,
y sobre la terra nuvolades ploren,
y els jorns s'enfosqueixen rublerts de tristô,

en les llars recloses les pomes ens donen
sa flayre que alegra, y en la boca's fonen,
més dolces encara que allà al pomeró!...

LES TARONGES

Taronges alegres, taronges daurades,
quí os puga mirar dalt del tarongê
quan se va gronxant en suau va-y-ve,
y canta'l fullàm ses fresques tonades!...

El vent, joguinós, vos dóna besades;
si venía irat, se'n va falaguê;
qui os ovira trist, alegre esdevé
ab el grat desitj de darvos moçades...

Somniant l'amor que la vida enjoya,
vos lleva la pell somrihent la noya
qu'encara no sab quí la estimarà:

la rebat després boy sencera a terra,
y, si cap mal fat son demà no esguerra,
tants troços s'ha fet, tants galans tindrà!...

LES CIRERES

Cireres vermellones, cireres vellutades:
de bon matí cullides, quína frescor portèu!
El sol tot just apunta, y poch vos ha besades,
y molles de rosada encara brillegèu!..

El poble dorm quïet; les portes són tancades;
serenament alegres, vers el mercat anèu...
si qualque venedora vos pren per arracades,
saltironant de joya les galtes li amoixèu!...

Y quan el mercat omplen les fressejants minyones
y en els paners a piles os veuen tan grassones,
somriuen ab delicia mostrant les blanques dents!...

Y quan sortiu a taula en l'hora del mitj-día,
al cor de la maynada portèu tanta alegría,
que tots fan ball-manetes y salten de contents! ..

ELS PRÉSSECHS

Sóu fruyt de jovenesa; sóu galtes opulentes
qui fan una rialla de joya al bat del sol...
vostra dolçô es tan grata, que les dents furientes,
no's cansen de moçarvos fins a trobâ'l pinyol!

Teniu la pell coberta de vermellors naixentes,
y dèu tan forta aroma al pas del ventijol,
que, llunyadans encara, les terres feu plahentes
y alcèu de melangíes al qui camina sol...

Els camperols vos duhen a les ciutats febroses
qui són aixarrahides de tant voler sê hermoses,
y os entren per les cases plenes de serietats ..

Y als ulls qui os resegueixen y a les mans qui os sos-
els evoquèu les planes que'ls ayres lliures besen [pesen
y els parlèu d'una vida de pau y claretats!...

LES MAGRANES

Són les gentils magranes, amigues del jardins;
entre verdors fressoses rumbegen llur corona,
y's posen tan ufanes si el sol les acarona,
que llencen, esberlantse, cascates de rubins.

Y són visió manyaga trobades pels camins,
guaytant pel carener si el mur les empresona:
gronxantse os fan «adeu» ab una riallona
que'ls ulls os abrillanta y os entra cor en dins.

Y si un enamorat ne du a la enamorada,
ella d'aquell present ne fa bella feynada
ab els seus dits nevats esbarriant els grans...

Desfent l'estotx sobtil, a cada niu que troba
se sent son cos vibrar de pler a dins la roba,
y un gay gesto floreix en ses petites mans!...

ELS RAHIMS

Sobre les estovalles sortint de la bugada,
la plata de rahims hi escàu molt bellament...
Setembre ens en fa dò, y com present d'aymada,
rebemlo ab el cor franch, rebèmlo alegrament!...

Si els negres dolços són, els blanchs són mel-melada;
el such que tenen dins se'ls veu al transparent...
Menjanthi un moç d'eix pa flayrós de la fornada,
quín clech més gay faràn al sê entre dent y dent!..

Llavors recordarèm la vinya verdejanta,
estesa allà a ple sol hont la cigala canta
y zumzejant l'abella hi cerca glops de mel...

y se'ns farà present el celler quietó,
hont les serventes van a omplî el ventrut porró
que alçarèm triomfant, bevent de cara al cell...

FRANCESCH SITJÁ Y PINEDA

ESPERANTO

ALGUNS ASSAIGS ANTERIORS A AQUESTA LLENGUA

Avans de publicar en aquestes planes un compendi de gramàtica *Esperanta* pera us dels catalans, crech convenient publicar alguns articles sobre dita llengua, qu'entench serán agradables als qui ja estàn convençuts de la finalitat y ventatges d'un idioma internacional (que no vol pas dir universal), y que serán útils pera'ls qu'encara no n'estàn convençuts o no'n tenen noticia.

—

L'any 1884, en L. Einstein donà en la societat de professors de Nuremberg una conferencia titulada: *Historia de les probes de llengua universal desde Leibnitz fins a l'época actual* (1).

En ella hi desenrotllà les següentes idees, qu'extracto:

Desde fa 200 anys, continuament venen fentse probes pera crear una llengua internacional, com pera complir el desitj que ja'n fa més de 2,000 expressà'l profeta Zefaniah. Més de 150 probes se porten fetes. Deixant per'altra ocasió l'explicar que, no haventhi res que no obeheixi a cap causa, aqueixes probes demostren per si soles quelcòm, anèm a fer coneixença lleugera ab algunes d'elles y ab l'error principal que les feya desviar del verdader camí a seguir.

Leibnitz, a qui ordinariament se considera com el pare de la idea d'una llengua universal, s'ocupà fins a sa mort en la creació d'una *Pazigrafia* o art de ferse entendre de tots els pobles de la terra per medi de signes comuns d'escriptura qu'expressen idees o pensaments generals, propris de tothòm. Recorda aquesta idea la escriptura jeroglífica, y la xina, donchs es sabut que a la xina són comuns els signes d'escriptura que llegeix cada poble en son dialecte y els altres pobles de l'Asia en sa llengua, de manera que no comprenentse entre ells de paraula, se comprenen perfectament per la escriptura.

Ja'l meteix Leibnitz comprengué la dificultat d'aquesta manera d'entendres, degut al gran nombre de signes que's feyen necessaris; signes que segons ell devien semblarse als algebraichs si's volia arribar a l'*alfabet del pensament humà*, paraules que feren creure entre altres a Immanuel Niethammer (1808) qu'en Leibnitz ja havia pensat en una llengua fonética.

John Wilkins (vegis Max Müller. *Lliçons sobre la ciencia de la llengua*. 2.ª v.) feu una Pazigrafia en la que cada idea ab son signe estava ordenada per especies y dividida en classes, en les que de les comunes s'anava a les diferentes, y d'aquestes, per més minucioses especialisacions, s'anava fins a les més especials.

Ja avans d'en Wilkins, en Becher (1661) proposà que's numeressin les paraules de cada diccionari y que s'usessin aquells números com a llengua comuna d'escriptura. Fracassà. La idea de la pazigrafia estava tan arrelada, que a totes les nacions se'n feren probes, y fins en aquella actualitat (1811) l'Academia de ciencies de Kopenhague prometé un premi pera la més pràctica y fàcil que se li presentés.

Fracassaren també Dalgamo, Anastesins, Kirchner (1665), Peter Porele (1667), Joh. Upperdorf (1679 80), Andreas Müller (1681) quina intenció era crear una llengua fonamentada en la xina y en els seus signes d'escriptura; Joh. Caramuel von Lobkowitz (1687), el jesuita Besnier (1684), David Solbrig (1725). En 1772 l'hùngar Kalmar de Taboltzafò reduhi totes les idees humanes a unes 500 fonamentals y comunes, pera expressar les quines usà signes d'escriptura de tots els pobles, principalment el malabar. Aquesta escriptura era tan dificil, que solsament en Boyle pogué possehirla completament.

Altres homes intenten la obra. Chr. G. Berger (1779), Delormel (1795), Vater (1795), M. de Maimien (Paris 1797), quina escriptura també estava fonamentada en la numeració de les paraules, com les de M. Budet y M. Chambry.

L'any 1796 el célebre mestre de sortsmuts Sicard, anuncià ab gran pompa sa pazigrafia que fou editada a Paris en alemany y francès dos anys després. Malgrat ell deya sols necessitar 12 signes, nomenats «games», usà d'ells de tal manera pera ordenar paraules, verbs auxiliars e idees, les quines dividi en tres apartats capitals, després en classes y subclasses, a les quines encara calien diverses linies y punts, que'l seu estudi resultava sumament dificil y laboriós.

Després d'aquest el conegut pedagog Wolke (1797) donà la seva idea, qu'era la següent: Que cada llengua fes un diccionari lèxich propri, que contingués totes les paraules ab ses formes de declinació y conjugació: les paraules de cada pàgina estarien numerades desde 1, 2, 3, etc., y al costat durien els números de les pàgines y paraules ab els que's trobarien en els altres diccionaris. No cal pas explicar lo complicadissim d'aquest sistema. Comptis solsament, si's feyen diccionaris d'aquests de no més unes quantes llengües, el lloch y els signes tipogràfichs que se necessitarien pera colocar al costat de cada paraula'ls números corresponents a les pàgines y paraules dels altres diccionaris. Y ab tot això s'havia oblidat de tenir en compte la sintaxis!

(1) Vegis la *Fundamenta Krestomatio* del doctor Zamenhof. Pág. 256.—París. Hachette et Cie. 1903.

De totes les pazigrafies que apareixen al final del sigle XVIII, com les de Fry, G. E. Busch, Grotenfeld, sols la de J. S. Vater (1799) es digna d'atenció, car l'autor ja senta la opinió de que la pazigrafia serveix pera la comunicació y el comerç de llunyans paisos quines llengües no comprenèm.

En 1805 Nàther'on publica una obra en la que proposa usar una escriptura quins signes fossin figures preses del natural. La sola anunciació d'aquesta idea'ns fa compendre lo enrevessat e impossible del sistema.

Contra aquest y els altres semblants sistemes aixecà sa veu Fiedr. Immanuel Niethammer, conclohent que ab símbols, jeroglifichs y signes de pensament no s'arribaria a cap solució. Y, sense creures llençar la idea d'una llengua normal, emeté la prudent opinió de que solsament imitant una llengua natural se podria solventar el problema de la llengua *universal*. Y es més, arribà fins a dir que havia d'ésser possible usant d'ella «pensar sobre'l paper», això es, escriure ab la rapidesa del pensament, sistema que nomenà *Ideogràfich*.

F. PUJULÀ Y VALLÉS

(Seguirà.)

LA MENTIDA

(DEL LLIBRE DE MEMORIES D'UN AMICH)

La major injuria que pots fer a un amich es dirli una mentida. Encara hi ha una injuria més gran, y es la que, al dirli aquella mentida, se fa un a sí meteix.

Jo tenia tres amigues: l'Angela, la Rosa y la Encarnació. Un dia varen dirme una mentida, y jo'm vaig posar trist. Aleshores erem tots joves. Ens tractavem de tu, ab franquesa y estimació de germans. Jo havia jugat ab elles de petit a tots els jòchs imaginables; les hi havia cullit més flors dels camps que no'n fa cap jardi en set primaveres, y elles m'havien retallat y brodat més estampes de paper *bristo* que sants hi ha als altars de set dotzenes de catedrals. Més tart haviem passat junts alguns anys de la nostra joventut somniadora, llegintnos als ulls els nostres petits secrets ingenuus. Ens estimavem com a germans.

Totes tres eren bones com el pa, de cor tendre y aixerides. Per res del món haurien mentit. Una mentida grossa no l'haurien dita may, y menys a mi que sabien no'm plavia. Y no obstant, un dia varen dirmen una. Oh! una de molt petita, molt petita! Y jo'm vaig posar trist.

No vos les descriuré pas, les tres amigues meves. Potser les coneixerieu y jo no vull que les coneguèu. Els seus retrats els guardo en la cartera dels recorts dolços que solsament jo puch fullejar y fullejo en mes hores de melangia. Els seus retrats no vos interessen. Lo qual no vol dir que no sien força interessants. Però no vos els puch donar. Potser pels retrats coneixerieu les tres amigues meves; potser elles meteixes s'hi coneixerien. Y aleshores... aleshores jo no ho sé pas lo que passaria. Si no m'esgarrapaven—una d'elles, per lo menys, es ben capaça de ferho—m'aborririen; m'aborririen per sempre més. No'l perdonarien pas al pintor atrevit y maliciós.

Ja vos he dit qu'eren tres àngels de bondat, de candidesa y.... de malicia, y també vos he dit que no n'eren de mentideres. No vull dirvos res més. Que ab això y ab lo demés que vos he dit ne teniu prou pera compendre ma tristesa'l dia aquell que varen dirme una mentida... Oh! una mentida molt petita.

Tant, que quasi bé no la recordo. Y encara que la recordés tampoch vos la diria. Ni la diria a elles meteixes. Potser vos en riurieu, y elles també potser se'n riurien, de tan petita qu'era. Y farien mal fet. Ningú se'n ha de riure d'una mentida, per petita que sia, per *angelical* que sia. Qu'es una cosa molt seria això de mentir. Y el vostre riure y el seu riure'm semblarien un escarni a la meva tristesa: a la meva tristesa del jorn aquell que me la digueren, y a la meva tristesa d'ara y de sempre que'n faig recort.

Sols vos diré que's tractava d'una mentida aixi: Les tres amigues meves me varen prometre una cosa, una flor, per exemple. Y no me la varen donar. La varen donar a un altre: vaig veure la flor en son trau. A mi varen dirme: «Però ¿es veritat que te l'haviem promesa?... No'ns en haviem recordat més.» La veritat—oh, després la vaig conèixer!—no era aquesta. La veritat era que l'havien donada a aquell altre, perque eren més amigues d'ell que meves, perque l'estimaven més.

«L'hem donada a n'ell perque l'estimèm

més que a tu.» Aquesta era la veritat que tenien de dirme y no'm volgueren dir. Si me l'haguessin dita, jo no m'hauria pas ofès.

¿Per què m'havia d'ofendre? ¿No era natural qu'elles estimessin a un altre més que a mi, y si l'estimaven més que li demostressin y a mi el preferissin? Si jo meteix ho havia fet de ballar ab un'altra ab preferencia a mes tres amigues perque... pera ballar me la estimava més! y no me'n amagava pas de dirleshi!

Però les tres damiseles varen creure que jo m'enfadaria. Era *una veritat amarga que podia ferir la meva susceptibilitat.* Com si n'hi haguessin de veritats amargues pera'ls homes serens!

Y jo'm vaig quedar trist; el cor ple de melangia. ¿No hi ha ningú al món que sia valent pera dirnos les veritats senzillament? ¿No hi ha ningú, fins les persones més ingenues, ignocentes y franques, fins les persones que vos estimen, que no vos enganyi algún cop? ¿No hi ha ningú capaç de compendre que al dirvos una veritat, encara que aquesta sia amarga, sobre tot si es amarga, dóna proba d'una gran confiança en la vostra serenitat, en la vostra grandesa d'esperit y en el vostre respecte a la pensa agena?

Les tres damiseles no'm creyen digne de la seva franquesa, de la seva veritat!... ¿Qui sab? Potser les tres damiseles no eren amigues meves, y mentiren ab mi com mentim tots molt sovint, vulgarment, rutinariament, a aquelles persones que detestèm o bé que'ns són indiferentes.

Però jo vaig sentir la injuria. Jo les creya amigues meves.

Y a un amich no se li pot mentir. Quan un es verament amich d'un altre, tot just veu, o creu veure, que aquest fa un disbarat, se posa intranquil, pert sa serenitat de conciencia y sent un neguit sostingut. Es la doble injuria que vos rosega l'esperit, fins que parlèu, fins que li dihèu la veritat, la vostra veritat. Si callèu, o si li dihèu mentida, aquella doble injuria pesàrà eternament sobre vostra conciencia. Si enrahonèu, si li dihèu serenament la vostra veritat, tot seguit recobrarèu la pau de l'ànima; ab tota senzillesa, la serenitat tornarà a presidir harmònicament les vostres volicions. Y es perque fentho aixi havèu fet dos cops justicia: havèu fet justicia a l'amich creyentlo digne de les vostres veritats, y vos heu fet justicia creyentvos fort pera proclamarles.

Per això l'adulador, el mentider-hipòcrita, es el ser més repugnant de la terra.

Y per això les tres damiseles del meu qüento, que jo estimo molt y que'm digueren un jorn una mentida, me feren mal al cor. Jo vaig sentir ab greu melangia la injuria que ab tota candidesa'm feyen, y vaig endevinar a través de le seves galtes ruboroses y del seus ulls intranquils, aquella altra injuria que inconscientment sentien que's feyen elles meteixes al trobarse febles pera dirme la seva veritat.

A pesar de lo qual, jo les estimo encara a les tres damiseles que'm digueren un jorn una mentida.

Y les estimo encara perque jo, de mentida, no'ls en he dita may cap.

Per la transcripció
EMILI TINTORER

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Lluis Duràn y Ventosa.—REGIONALISME Y FEDERALISME.—*Pròleg d'Enrich Prat de la Riba.—Barcelona: Francisco Puig, Plaça Nova, 5.—1905.*

A tothòm qui's preocupi de la causa nacionalista catalana ha d'haverli desvetllat la curiositat la publicació d'aquest llibre, degut a una persona que, com diu en Prat, desde'ls primers anys de sa jovenesa ha intervingut en la politica autonomista. D'ell ens ha separat molt sovint la disparitat de criteri en determinades qüestions, y d'una manera especial en les de procediment, però llealment li hem de reconèixer una activitat a proba de desenganys, que pot fins a cert punt fer excusables algunes lleugereses que, essent filles d'una impaciencia mal contingudа per'assolir qualque porció de l'ideal somniat, a voltes arribaren a fer tort a la meteixa causa per la que ab tant coratge combatia.

L'haver entrat en Duràn en la lluyta tal vegada massa d'hora, quan encara son juhi no era prou ferm pera deslliurarse de certs prejudicis heretats, quan la seva erudició no havia arribat a un grau suficient de maduresa, quan les ensenyances que havia tretes de les teories per ell més o menys enlluhernadores no les havia pogut passar pel cedaç d'una reflexió serena ilustrada per la experiencia de la vida; tot això ha sigut causa tal volta de que, tenint sempre ferma conciencia

d'ahónt volia anar, s'hagi esgarriat sovint pel camí, ja agafant dreceres perilloses, ja fent marrades innecessaries ab greu dany de la tasca honorable que podría complir dignament, puig no li manquen qualitats.

Ell s'ha proposat, segons diu, y com fa constar en Prat en el pròleg, escriure un llibre que vingui a ésser pera la societat actual lo que fou *El Catalanisme* de l'Almirall en son temps: ha volgut condensar la doctrina nacionalista catalana. En aquest concepte'ns dol tenir de declarar que no ha conseguit son propòsit. La seva obra es un notable trevall comparatiu de les teories federalista y regionalista, revelant força estudi y molta erudició, potser massa; y si bé no estèm conformes ab totes ses afirmacions, podèm dir que ha estat encertat al fer remarcar còm la doctrina regionalista arrenca de la meteixa natura, mentres que la federal té naixença en una abstracció filosòfica. Pera nosaltres abdues pateixen d'un defecte capdal, y es que s'han preocupat massa de la vida de relació entre'ls diversos components de l'estat espanyol, quan devien limitarse a lo essencial, o sia a la vida interior de lo que'ls uns anomenen estat català y els altres nació catalana, y nosaltres catalanistes (que aquest es el titul que millor ens escàu) anomenèm senzillament Catalunya perque en aquest mot s'inclouen totes les modalitats politiques y fa impossibles els eufemismes de tota mena. Cal desenganyarsen: tots els programes que formulin les diferentes branques catalanistes pera l'esdevenidor, a lo més que poden aspirar es a preparar pera la vida pública a nostre poble, que havia arribat a perdre la costúm politica; perque, com diu molt justament en Prat en el pròleg:

Descentralisació, *self-government*, federalisme, Estat compost, autonomisme, particularisme pugen ab l'astre nou, però no'lsón. Una Catalunya lliure podría ésser uniformista, centralisadora, democràtica, absolutista, católica, lliurepensadora, unitaria, federal, individualista, estatista, autonomista, imperialista, sense deixar d'ésser catalana. Són problemes interiors que's resolen en la conciencia y la voluntat del poble, com els seus equivalents se resolen en l'ànima de l'home y el meteix poble pel fet d'atravessar aquests estats diferents.

Precisament l'haver donat excessiva importancia a certes modalitats considerant com essencial lo que no tenia més que un valor relatiu o d'accidentalitat, es lo que ha produhit la decadencia del partit federal y la crisis del grupo regionalista. Ben clar ho demostra'l meteix Duràn en les derreres planes de son llibre:

Lo que hi ha es qu'en l'adopció pràctica de les idèes, al acceptarles pera'l sosteniment en la vida política, succeheix sovint que l'home s'enamora d'una doctrina per la part d'ella que respòn directament a lo qu'ell sentía sense donarsen compte, y que troba interpretat per aquells que l'han proclamada y propagada. Això explica que's vegi tan sovint homes que se sacrifiquin per idees que sembla que no entenguin; grans partits quals afiliats no tenen concepte ab prou feynes de la doctrina per que lluyten, devegades ab forza entusiasme y esperit de sacrifici. La dificultat de comprensió de la totalitat de la idea obeheix a n'aquesta meteixa parcialitat del concepte que'ls hi ha fet adoptar instintivament en tot, per respondre al concepte personal en aquella part més íntimament sentida.

En resúm: hem de saber grat a n'en Duràn de la publicació del seu llibre, que considerèm important com a estudi comparatiu de dues doctrines autonomistes, si bé es deficient en el sentit de no reflectar ab prou fidelitat l'esperit del nacionalisme català, qu'es lo que segons en Prat se proposava. Tampoch ens han convençut les rahons que dóna pera mantindre la impropria denominació de *regionalisme*. Res vol dir que'l mot nacionalisme tingui un altre significat a França, ni el que pugui ésser considerat ofensiu pel govern de l'estat espanyol; ab les explicacions donades encara's fa resaltar més la seva veritable significació; de manera que, no haventse salvat res, s'ha incorregut en el perill de que'l lector poch atent s'esgarrihi ab facilitat no substituhint la paraula regionalisme per la més propria cada una de les moltes vegades que's troba repetida en el text.

També li hem d'agrahir el que hagi donat motiu a qu'en Prat de la Riba escrigués un pròleg magistral que voldriem veure repetit en edició popular per totes les encontrades de Catalunya, donchs es un acabat estudi de la evolució del Catalanisme, fet ab profonditat de concepte y en un estil admirable.

Tant en el pròleg com en el llibre hi trobèm a mancar unes quantes ratlles de simpatia endreçades a la *Unió Catalanista* per haver sigut ella la primera que tingué'l coratge d'anomenar les coses pel seu veritable nom, sens encaparrarse massa pel passat ni têmer gens l'avenir; però ja que l'esperit es patriòtich, no'ns fixèm en les paraules.

Y ara permètisens, per'acabar, que recomanèm a qui vulgui llegir ab fruyt aquest llibre, que no oblidi aquest paragraf que copièm del pròleg:

Aquí meteix ja queda explicat, y també l'autor ho explica en el cos del llibre, per què en una obra destinada a exposar tot el sistema del nacionalisme català segueix usantse la denominació inexacta y impropria de *regionalisme*. No ha arribat encara l'hora de poder arreconar aquesta crossa, que tant servey ens ha fet en tantes campanyes nostres fondaments nacionalistes. Però no'ns hi enganyèm may: a sota d'aquesta paraula ja no hi ha lo que hi havía avans, ara hi ha'l nacionalisme.

ORIOL MARTÍ

EL POP DE LA PLATJA

(Continuació)

HOME PRIMER

Haurèm de fer un pensament, noyes.

CANTINER, *dirigintse a la tauleta hont hi ha l'Home que s'ha adormit.*

Au, tu! No dormis! *(Saccejantlo).* Apa! ¿qu'hem de fer?

HOME SEGÓN, *aixecant el cap, mitj mona, badallant, endormiscat y estirantse.*

¿Què hi ha?

CANTINER

Apa, home, què haig de tancar!

HOME SEGÓN, *tornantse a ensopir.*

Ja pots tancar per mi; tanca, tanca!

CANTINER

Vaja, prou! Que tants romanços! Cap a fòra't dich!

HOME SEGÓN

May diries què pensava, Cantiner.

CANTINER

Què.

HOME SEGÓN

Que'm sembla que'm costarà una mica això d'anarmen cap a fòra.

HOME PRIMER

No podrèu pas, tots dos.

HOME SEGÓN

¿Qui són tots dos?

HOME PRIMER

La mona y vós.

HOME SEGÓN

Ah!

HOME PRIMER

L'heu ben agafada! Quasi'm fa llàstima!

CANTINER, *ab mal modo.*

Que tants romanços! Fòra d'aqui, o't trech a empentes!

DONA SEGONA, *aixecantse d'una revolada.*

Cantiner! No'l toquèu! *(S'hi acosta pera oferirli el braç y acompanyarlo.)* Té, agàfat al meu braç, que jo t'acompanyaré.

HOME SEGÓN

Ah! ¿tu ets la mona?

DONA SEGONA

Si, home, si: jo sòch la teva mona.

HOME SEGÓN

Donchs mira, no va del tot malament aquesta bestia!

HOME PRIMER

Apa, anemhi!

DONA PRIMERA

¿Y cap ahónt?

HOME PRIMER

Cap a buscar un altre recó ahont ens deixin estar tranquils. *(L'Home primer y Dòna primera pasaràn al devant, l'altra parella seguirà, però al ésser al peu de la porta'l Cantiner els detura.)*

CANTINER

Ep, tu! ¿Y el gasto?

HOME SEGÓN

¿Que no t'he pagat?

CANTINER

No.

HOME SEGÓN

Donchs té, cobra... y tornam el cambi. *(Li dóna una moneda de plata y el Cantiner n'hi torna unes de coure.)*

CANTINER

Té.

HOME SEGÓN, *mirantse lo que li torna.*

¿Vols dir que ja està bé, això? *(Intenta tornar a asseures a la primera taula que té al devant.)*

CANTINER

Si, home, si; y au! cap a fòra, bocoy!

DONA SEGONA

Anèm, home, anèm: si ja està bé!

HOME SEGÓN

Ah! si pera tu està bé pera mi també. Anèm, anèm, angelet de nit. *(Se'n van les dues parelles pel fons esquerra.)*

CANTINER

Aneusen al diable, borratxos!

ESCENA VI

CANTINER, *sol.*

Sortint de l'establiment, observarà per hónt se'n van les dues parelles. Després guaytarà cap al cantó per hont se'n han anat el Pop y en Peret. En aquest moment se veu, atravessant el fons dreta, el raig de llum del reflector que ve de la Comandancia del Port fent totes les evolucions que's puguin. Les direccions de la llum les segueix el Cantiner ab ansietat. Quan la llum desapareix, demostra gran satisfacció y alegría com si vegés passat un perill. Guayta en direcció al port, d'hont se suposa que veu venir al Pop y el Peret. Se refrega les mans ab satisfacció y entra en la cantina tancant la porta. Després encén un fanal y apaga'l quinqué que penja del sostre. Fet tot això se'n va per una porta petita y baixa, situada en ultim terme, dreta, al fons de la cantina. Al anarsen se suposa que va a baixar a un soterrani. Deixa ben tancada la porta derrera-seu. La escena fosca.

AUGUST BARBOSA

(Seguirà)

NOVES

Avuy, mercès al Catalanisme, celebra Catalunya sa primera Festa Nacional. Acudimhi tots, a donar exemple de cultura tot mantenint ben altes les nostres aspiracions; acudimhi tots ab nostres fills, ab nostres dònes, ab nostres germans y germanes; acudimhi tots ab entusiasme, però sens aixelabraments impropris d'una causa enlayrada, sense crits inoportuns o que puguin dar lloch a interpretacions erronies, que d'enemichs ignorants o mal intencionats no'ns en falten, y la majoria dels que manen no són altra cosa. Recordemnos de que no constituhim un migrat partit politich al qu'escauen les grolleries; tinguèm present que'ns cal donar exemple de lo que val y significa tot un moviment social, tota una llarga acció social com la qu'hem de dur a cap.

Aquestes observacions ja'ns les feu el president de la *Unió Catalanista* en la reunió en que fou aprobat el programa de la Festa d'avuy. Nosaltres les repetim. Nosaltres tenim la rahó si altres tenen la força. Demostrèm que no som nosaltres els qui provoquen, pera poder protestar fermament dels procediments extrems a que hagim de recórrer un dia si a n'això'ns obliguen els que no capeixen o no volen capir la grandesa del moviment nacionalista català.

Que sia, donchs, ben exemplar nostra primera Festa nacionalista.

—

El dissabte va celebrarse la vetllada inaugural del nou estatge de «Catalunya Federal», ocupant la presidencia, ademés del senyor Laporta, president de la societat, els senyors Gubern y Valls, representants respectivament de la *Unió Catalanista* y de la «Lliga Regionalista».

Els oradors senyors Badia, Albert, Messeguer, Ventura Pardo, Durbàn, Valls y Gubern foren aplaudidissims, pel pur nacionalisme de que estaven impregnats llurs discursos, y pel menyspreu que revelaren envers els federals del reste d'Espanya y gran part dels de Catalunya que tan pochs escrúpuls mostren com a politicayres y ambiciosos. Però'l discurs que despertà més interès fou el del senyor Laporta, qui explicà les diferencies sorgides ab certs elements de «Catalunya Federal» que s'han hagut de separar d'aquesta entitat, y fixà'l programa de la meteixa com el del partit català republicà federal, afirmant que'ls homes de «Catalunya Federal» ni tenen cap relació ab els directoris federals de Madrid, ni res que veure ab els concells regionals de Catalunya mentres aquests no resolguin posar la causa de nostra terra per devant de tot altre interès.

El senyor Laporta fou ovacionat per la nombrosissima concorrencia, entre la que s'hi trobaven nacionalistes de diferents matisos, que assentiren a lo dit per l'orador ab ver goig, puig ja es hora de que pugui ésser considerada «Catalunya Federal» com una branca més, y ben ufanosa, del nacionalisme català. Y això tal volta's corroborarà avuy dijous, en la Festa Nacional Catalana, a la que sembla concorrerà «Catalunya Federal» pera barrejarse ab els que, per sobre de tot, volèm fer obra nostra, obra catalana, a fi d'arribar al triomf de la nostra nacionalitat ab la consecució de sa absoluta autonomia.

—

Ja es indubtable que per part d'algú hi ha empenyo en que's consideri al Catalanisme com a una causa odiosa, lo qual en veritat no ha d'esserli dificil als ulls dels aturdits centralistes madrilenys, ja que no als dels bons catalans que mercès a les nostres doctrines cada dia abunden més. ¿Hi ha'l propòsit de sembrar odis, d'aumentar distancies, de convertir en ilegal la propaganda d'idees eminentment socials, sanes y regeneradores? Això es lo que tots sospitèm d'un quant temps ençà, al veure la persecució de que són objecte certs periòdichs catalanistes; y aytal sospita cresqué'l passat dilluns, en que'l redactor de *La Tralla* en Marcel Riu quedà detingut al anar a declarar en mèrits de la causa que contra dit periòdich s'instrueix pel número que publicà commemorant el terç aniversari de la República cubana.

Mes la gravetat del cas no està sols en la detenció, que tot seguit se converti en empresonament, sinó en que no li fou admesa

cap mena de fiança pera poder quedar en llibertat provisional. Això es lo que ve a corroborar lo qu'hem dit, això es, que hi ha especial malavolença contra'l Catalanisme, puig semblants procediments no se solen posar en pràctica tractantse de delictes d'imprenta.

El fiscal de S. M. senyor Pozzi sabrà per què ho ha fet; nosaltres no podèm dir sinó que protestèm de que vulguin sentarse precedents semblants, mentres esperèm saber el resultat de les gestions dels diputats regionalistes y del fiscal del Suprèm senyor Maluquer, als qui s'ha telegrafiat donàntelshi compte de l'empresonament del senyor Riu.

A n'aquest ens hi oferim de tot cor, bo y confiant en que sa llibertat no's farà esperar, puig el bon sentit ha d'imposarse.

—

La societat «Progrés», d'aquesta ciutat, celebrà'l passat diumenge en el local de l'«Associació Catalanista» de Sant Boy del Llobregat el *meeting* de propaganda nacionalista que anunciarem en nostre prop passat número.

Parlaren els oradors senyors Bonet, Llangort, Gibert, Gasòliba, Balmas, Arniches y Danyans, fent encertadissimes apologies del regim autonomista y rebent aplaudiments entusiastes de la immensa gentada que havia concorregut a l'acte.

Cridà poderosament l'atenció'l discurs del senyor Danyans per les enèrgiques frases que dedicà aquells diputats provincials y regidors que s'anomenen catalanistes sense que sos actes responguin a les aspiracions dels electors catalanistes que'ls donaren llurs vots. També produhi sensació al remarcar que, essent el *meeting* que's celebrava de controversia, y no havent demanat la paraula ni un sol dels molts republicans d'en Salmerón qu'estaven presents, anunciava que molts catalanistes s'aprofitarien de la vinguda d'en Salmerón pera demostrar devant del poble, en discussió rahonada, de quina banda estàn les idees reaccionaries, si del camp dels republicans unitaris o del camp nacionalista, a que pertanyen els homes de més avençades opinions de nostra terra.

—

Entre les vetllades més remarcables que s'han dedicat aquests dies á la memoria de mossèn Cinto, són dignes d'esment la organisada al «Foment Autonomista Català» per un aplech de joves entusiastes del gran poeta, prenenthi part els nens de la escola catalana «Mossèn Cinto», y la que s'efectuà en l'«Ateneu Obrer del Districte Tercer» (associació «L'Eura»), ab la cooperació de la secció musical del meteix «Schola Orpheonica», dirigida per en Marcet.

En abdues s'executaren triades cançons y's llegiren belles poesies de mossèn Cinto y altres poetes catalans, predominant les patriòtiques. També foren vibrants de patriotisme'ls discursos que's pronunciaren.

La concorrencia fou nombrosissima.

—

De Rosario de Santa Fe'ns comuniquen que ha resultat lluhidissima la festa inaugural del «Centre Català» de dita ciutat argentina, celebrada'l dia 20 del passat maig. Hi assistiren distingidissimes families, com també'l cònsul d'Espanya, executantse un triat programa literari y musical. Fou important el discurs del president del «Centre», qu'enalti a Catalunya recordant que ja existia ab personalitat propria molt avans del matrimoni de Ferràn e Isabel, y resenyant diversos episodis de nostra historia, per'acabar enaltint la vida moderna y les novelles aspiracions de Catalunya.

Nostra enhorabona als compatricis de Rosario de Santa Fe.

—

Ha mort el capdill de la insurrecció cubana en Maxim Gómez, militar valent, seriós y convençut, que's limità a ésser sempre'l braç de dita insurrecció, però braç potentissim que no defalli fins lograr el triomf definitiu. Fou un model de ciutadans; podent omplirse d'honors no n'ha volgut cap, considerantse prou recompensat ab la consecució de la llibertat del poble per qui lluytà.

Quin espill pera'ls patrioters d'aqui, pera'ls burócrates, per'aquesta prempsa *liberal* que tan grollerament insultava, vuyt anys enrera, a aquest meteix Maxim Gómez devant de quin cadavre's descobreixen ab respecte tots els amants de la llibertat dels pobles, tots els funcionaris dignes y tots els bons ciutadans!

—

Ja s'han obert les Corts, y en Maura ha fet sentir a n'en Villaverde la seva superioritat, demostrant, sense dirho, que pot disposar de la majoria.

En Villaverde està que no hi veu, fluctuant entre'l presupost de 1905, que representa sa ruina, y el de 1906, que representa sa continuació en el poder.

Tot dependrà de lo que faci en Maura. Per ara juga ab en Villaverde com el gat ab la rata, però no se'l crospeix.

Però se'l crospirà, a n'ell y als lliberals y tot, després de deixarlos ésser poder.

Y vindrà la gran era d'en Maura... la gran era del fàstich.

—

Fa temps en aquestes meteixes columnes parlarem d'en C. Casanovas y de les obres escultòriques que havia exposat a Ca'n Parés. Després de llarga estada a Paris, dit escultor ha tornat entre nosaltres, mostràntsens ademés com a pintor. Les seves notes, impressions, o com vulguin nomenarse, hem de confessar que no'ns han desagradat del

tot; de les seves esculptures, donguis per repetit lo qu'en altra ocasió diguerem.

En la meteixa Sala Parés hi ha estat exposada aquests dies una de les medalles que's repartiràn a les noyes en la Festa Catalana d'avuy. Com ja diguerem el projecte es del senyor Utrillo, la execució del senyor Renart, y l'encuny del senyor Vallmitjana.

—

El segón Congrés Internacional d'autors y compositors dramàtichs tindrà lloch enguany els dies 29 y 30 de juliol a Gerardmer (Vosges), organisat per l'associació *L'Art Dramatique*, de Nancy. Sembla que serà molt important, donchs hi assistiràn bon nombre de notabilitats de les lletres franceses y d'altres paisos, estant composta la mesa per Alfred Capus, president; Mirbeau, Kistemaeckers, Haraucourt y Porel.

Ab ocasió d'aquest Congrés, en el teatre del *Sant des Cuves* (capaç pera 4.000 persones) s'hi representarà, traduhit al francés, el drama de nostre gran Guimerà *Maria Rosa*.

Se tracta, donchs, d'un gran aconteixement pera les lletres catalanes, puig no hi ha dubte que això ha d'influhir molt en la propagació de les obres de nostres principals autors, facilitant son coneixement.

—

El pintor Nonell ha desvetllat el recort d'un assumpto oblidat ocupantse en les columnes d'un diari d'un quadro del notable pintor en Dari de Regoyos, *Una iglesia de Bruseles*, qu'en aquell temps benhaurat en que's feyen exposicions fou adquirit per alguns artistes entusiastes y ofert al museu, d'hont fou rebutjat pera no desayrar al jurat que no havia decidit l'adquisició per manca d'un vot.

El fet d'ésser molt discutit y el mèrit del quadro decidi a alguns, entre'ls que hi havia en Rusiñol, en Casas, en Pichot, en Brull y en Carreras, a adquirirlo y a regalarlo. Devant de la negativa natural, decidiren depositarlo a casa en Pascó esperant millors temps. Aquests temps han arribat; ara'l jurat d'aquella exposició no's pot donar per ofés: l'art a Barcelona ha sofert fonda evolució, y una obra d'en Regoyos honoraria nostre museu.

La qüestió està aixi, y desitgèm que aviat se solucioni. Ara tenen la paraula'ls artistes ofertors y la Junta Municipal de Museus y Belles Arts.

—

Publicacions rebudes:

Diccionario Salvat. S'han publicat y hem rebut els quaderns 9, 10, 11 y 12 d'aquesta important enciclopedia popular ilustrada. Tant per la concisió y lo ben documentat del text, com per la profusió de gravats intercalats y lo notable de les làmines y mapes, cab afirmar que aquesta publicació constituhirà una obra de consulta valiosissima, que pot prestar excelents serveys.

Ab el proxim número'ns proposèm repartir com obsequi als suscriptors de JOVENTUT un Suplement Artístich y Literari, commemoratiu de la Festa Nacionalista que ha de tenir lloch avuy.

En ell hi figuraràn diferentes vistes de la Festa, y s' hi llegiràn escullits trevalls literaris.

Com de costúm en tals casos, el número no anirà acompanyat de folletins.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetes.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
ESTRANGER: Un any	10	Franchs
Número corrent	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.